

Studia Biblica Slovaca

Ročník 17

2025

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník XVII (2025), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cirkevná fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Redakčná rada/Editorial board:

František ÁBEL (Bratislava, SK)	Róbert LAPKO (Košice, SK)
Georg BRAULIK, OSB (Wien, AT)	Adam MACKERLE (České Budějovice, CZ)
Jaroslav BROŽ (Praha, CZ)	Libor MAREK (Detroit, US)
Núria CALDUCH-BENAGES (Roma, IT)	Helena PANCZOVÁ (Bratislava, SK)
Jeremy CORLEY (Dublin, IE)	Július PAVELČÍK (České Budějovice, CZ)
Peter DUBOVSKÝ, SJ (Roma, IT)	Jaroslav RINDOŠ, SJ (Bratislava, SK)
Pavol FARKAŠ (Nitra, SK)	Milan SOVA (Bratislava, SK)
Juraj FENÍK (Košice, SK)	Jozef TIŇO (Bratislava, SK)
Leslie HOPPE, OFM (Chicago, US)	Emanuel TOV (Jerusalem, IL)
Peter JUHÁS (Münster, DE)	Miroslav VARŠO (Košice, SK)
Branislav KLUŠKA (Ružomberok, SK)	Ian YOUNG (Sydney, AU)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Nitra, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Výkonná redaktorka: Martina KORVYIAKOVÁ (Nitra, SK)

Za recenzovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Obálka: Karol Hájiček

Na príprave spolupracovali: Dionisio Candido, Lionel Goh, OFM, Zuzana Očkajáková
a sr. Fides Iveta Stenková, CJ.

Príspevky v slovenčine, češtine a angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie: *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Preferované fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu sú SBL Hebrew and SBL Greek. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Spresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné na www.biblica.sk.

Časopis je registrovaný a abstrahovaný v Atla Religion Database, EBSCO, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877, *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591 a SCOPUS.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014
Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2025

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 9 €

ISSN 1338-0141

e-ISSN 2644-4879

EV 3744/09

Biblické perspektívy na legitimitu a deeskaláciu vojny a ozbrojených konfliktov v príspevkoch účastníkov na medzinárodnej konferencii v Nitre

(12. – 13. novembra 2025)

Medzinárodná konferencia *Legitimizovanie a deeskalácia vojen a ozbrojených konfliktov z teologickej, cirkevno-historickej a právnej perspektívy*, ktorú organizovala Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta a Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave umožnila počas dvoch dní pod Zoborom v Kňazskom seminári sv. Gorazda v Nitre diskutovať o súčasnej horúcej téme vojny a jej potláčaní v optike zvolených perspektív a ponúkla jej účastníkom prostredníctvom 28 príspevkov prednášateľov z piatich európskych krajín (Taliansko, Španielsko, Rakúsko, Ukrajina, Česká a Slovenská republika) zaujímavú reprezentatívnu reflexiu o legitimizovaní, potláčaní vojen, o násilí ale aj o mieri. Konferencia bola výstupom riešenia projektu APVV-23-0509 *Paradigmatická zmena v chápaní vojny a ozbrojených konfliktov z teologicko-historickej a právnej perspektívy (2024–2028)*, ktorý riešia dvanásť riešiteľov z Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty a traja riešiteľov z Právnickej fakulty UK. Okrem riešiteľov sa na konferencii prezentovali aj iní odborníci z oblasti medzinárodného práva a sociológie, z oblasti biblických vied, patristiky, morálnej teológie, cirkevných dejín, pedagogiky a tiež aj filozofie. Po otvorení podujatia dekanom RKCMBF UK doc. Jozefom Jančovičom a príhovoroch apoštolského nuncia Mons. Nicola Girasoliho a prorektora UK pre medzinárodné vzťahy doc. Jozefa Tancera sa ústredným bodom prvého dňa konferencie stala biblická *lectio magistralis* riaditeľa Pápežského biblického inštitútu v Ríme prof. Petra Dubovského, ktorý pútavo otvoril tému vojny prednáškou *Vojny v Biblii a na starovekom Blízkom Východe: ako sa Boh na to môže dívať a mlčať?* Dubovského analýza ukázala, že biblické texty o vojnách sú mnohohrstvové: reflektujú jednak realitu starovekého sveta, ktorý bol preniknutý mocenskými konfliktmi, a zároveň zachádzajú do teologických rovín, keď skúmajú otázku Božej prítomnosti či zdanlivého mlčania tvárou v tvár násilíu. Prednáška zdôraznila jednak potrebu rozlišovať literárne kategórie vojnových textov: naratívne správy, teologické interpretácie i rétorické zveličenia a jednak ponúkla členitý bojový profil a úlohu izraelských kráľov

aktívnych vo vojnách na pozadí vybraných biblických textov aj v protiklade s kráľom Šalamúnom a jeho *Pax Salomonica* (por. 1Kr 5,5), ktorého vojnovú pasivitu biblické texty implicitne kritizujú. Dubovský ukázal, že ideologické manipulácie týchto textov – v minulosti i súčasnosti – možno prekonať len hlbším porozumením ich literárneho a historického kontextu.

Druhý intenzívny deň konferencie ponúkol početné teologické, cirkevno-historické, sociologické a právnické prednášky na pozadí aktuálnych otázok v súčasnom geopolitickom prostredí najmä v súvisi s vojnou na Ukrajine a v Gaze. Významný priestor mala na konferencii séria biblicko-exegetických štúdií zameraných na interpretáciu vojny a jej deeskaláciu, ktoré si v tejto správe pre biblické periodikum predstavíme podrobne.

Hlavný riešiteľ grantu APVV doc. Jozef Jančovič z Katedry biblických vied na RKCMBF UK si v prednáške *Bolo dobytie Kanaánu genocídou? Interpretácia vybraných konštruktívnych prvkov v starozákonných textoch o vojne* položil provokatívnu otázku. V odpovedi na ňu predstavil komplexnú argumentáciu, podľa ktorej na starozákonné texty nemožno mechanicky aplikovať moderné definície genocídy, čo sa bežne deje v diskusiách nielen „nových ateistov“ ale aj u menej pozorných teológov. Identifikoval päť okruhov, ktoré na pozadí viacerých biblických textov problematizujú genocídne čítanie a vnášajú „svetlejšie body“, či podnetné prvky do trvalo náročných textov: Pánova vojna sa chápala ako kozmicko-duchovný súd nad hriešnymi vodcami či obyvateľmi v Egypte alebo v Kanaáne, ktorý sa cez nepriateľov v prípade zlyhania konal aj nad Izraelom; etnickú neutralitu konfliktu; integráciu cudzincov (Rachab a Gabaončania v Joz 2; 6 a 9), polysémiu konceptu *cherem* a hyperbolickú rétoriku deuteronomistických textov s ohľadom na počty izraelských vojakov i na rozsah bojového poľa, ktoré nekorešpondujú so skromnejšími textami. Z komplexnosti uvedených textov o Pánovej vojne v Biblii vyplynulo, že ich teologický odkaz nemožno paušalizovať a redukovať na etnickú nenávisť či systematické vyhladenie národov.

Riešiteľ projektu doc. Blažej Štrba a odborník na Knihu Jozue z Katedry biblických vied RKCMBF UK sa vo svojom príspevku *Hroziaca vnútroizraelská vojna a jej deeskalácia: motív vojny v Joz 22 v literárnom kontexte Knihy Jozue* sústredil na veľmi podnetný text o vnútroizraelskom konflikte v Joz 22. Literárnou analýzou ukázal, ako Kniha Jozue tematizuje nielen Pánovu vojnu pri zaberaní Kanaánu, ale aj hrozbu občianskeho konfliktu. Epizóda o oltári postavenom na východnom brehu Jordánu ukazuje, že eskalácia môže vzniknúť

z nedorozumenia, z narušenia nábožensko-symbolickej komunikácie či z obáv o vernosť zmluve. K deeskalačným mechanizmom sa v príbehu radí delegácia desiatich náčelníkov vedená Finésom, otvorený dialóg a koncept oltára ako „svedectva“ – nie priestoru kultu, ale ako znaku jednoty.

V originálnom príspevku s názvom *Kapitulovať či nekapitulovať, to je otázka. Defenzívna vojna a jej legitímnosť v Knihe Judita* sa SSDr. Martina Korytiaková z Katedry biblických vied RKCMBF UK, ktorá sa bádateľsky zameriava na Knihu Juditu, zamerala na napätie medzi kapituláciou a aktívnou obranou vo vojne s Holofernesom, ktorá nebola trestom, ale podľa samotnej hrdinky Judity testom židovského národa. Judita prezentuje defenzívnu vojnu ako legitímny, teologicky podložený prostriedok na ochranu zmluvného vzťahu medzi Bohom a Izraelom. Kapitulácia sa ukazuje ako teologicky neprijateľná, pretože by znamenala prijať „mier“ definovaný agresorom – totálnu deštrukciu a zotročenie. Obrana sa tak stala výrazom vernosti Bohu a odmietnutím kompromisu, ktorý by zničil identitu židovského spoločenstva.

Docent Jozef Tiňo z Teologickej fakulty Trnavskej univerzity v paralelnej anglickej sekcii prednášok predniesol v príspevku *Appropriation and Subversion of Greek and Egyptian Religious Tenets in the Battle Description in Ezekiel's Exagoge* fascinujúcu sondu do drámy *Exagoge* (exodus) z pera židovského autora Ezechiela Tragéda, ktorý písal svoju dramatickú hru v Alexandrii v 2 stor. pred Kr. a dnes ju máme už iba vo fragmentárnej podobe v neskorších textoch cirkevných otcov a spisovateľov. Autor pritom využíval obrazy z egyptskej a gréckej mytológie, aby polemizoval s náboženskými predstavami ptolemaiovskej doby. V opise boja pri exode Izraelitov dochádza v jeho interpretačnej dráme k subverzii: to, čo je v mytológii pripisované božstvám iných národov, tu v rámci najväčšej kapitoly izraelských dejín vykonáva PÁN, Boh Izraela. Text tak demonštruje židovskú schopnosť kreatívne adaptovať cudzie prvky a reinterpretovať ich do teologického argumentu o Božej jedinečnosti.

Doktorand Mgr. Filip Majdán na Katedre biblických vied na RKCMBF UK vo svojom starozákonnom príspevku *Teologické napätie medzi obetou a poslušnosťou kráľa v kontexte vojny v 1 Sam 13* analyzoval na literárnej a teologickej úrovni napätie medzi kultovým postupom a poslušnosťou prvého izraelského kráľa Šaula. Príbeh o jeho predčasnej zápalnej obety je zásadný v tom, že iniciuje duchovný úpadok kráľa. Majdán na pozadí paralel v starovekých textoch o prinášaní obiet v rámci vojenského ťaženia predstavil Šaula obetujúceho pod tlakom okolností pred príchodom proroka Samuela ako varovné poučenie, že legitimizácia Pánovej vojny v biblickom Izraeli nespočívala

v kultickom úkone, ale v poslušnosti prorockému slovu, ktoré programovo zaznelo Šaulovi v momente jeho povolania za kráľa v 1 Sam 10,8. Mal práve v Galgale „sedem dní čakať“ na obetovanie a inštrukcie proroka. Majdán ukázal, že svojvoľná motivácia kráľa Šaula v Galgale – zabezpečiť si Božiu priazeň – bola v podstate prejavom inštrumentalizácie kultu v rámci vojen, ktorá fatálne podkopala napokon jeho autoritu a jeho úpadok sa dramaticky zintenzívni pri porušení vojenskej praxe *cheremu* v 1 Sam 15,8-9. Text v kap. 13 je kritikou snahy duchovne racionalizovať vojenské rozhodnutia obetným rituálom, bez ohľadu na Božiu vôľu, ktorú kráľovi Šaulovi predkladal prorok Samuel.

Jediný novozákonný príspevok od prof. Pavla Farkaša *Interpretácia dvoch mečov v Evanjeliu podľa Lukáša 22,35-38* sa na konci konferencie zamerl na analýzu epizódy s alúziou na málo spomínaný boj v Novom zákone o „dvoch mechoch“. Tajomná a otázky vyvolávajúca perikopa Lk 22,35-38 navyše končí lapidárnym výrokom Ježiša: „Stačí“ (gr. ἱκανόν ἐστίν). Podrobná textová, filologická a exegetická analýza state a výroku ukázala, že tradičné alegorické interpretácie cirkevných otcov formovali celé dejiny výkladu dvoch mečov, no súčasná exegéza sa snaží o presnejšie pochopenie rétoriky a funkcie Ježišových slov v kontexte veľkonočnej večere. Profesor Farkaš ponúkol perspektívu, ktorá otvára priestor na ďalšie prehodnotenie toho, či „dva meče“ majú znamenať symbol, iróniu alebo doslovnú výzbroj učeníkov.

Interdisciplinárne konferencia nielen favorizovala podnetné diskusie a rozhovory medzi prednášajúcimi a poslucháčmi ale tiež ukázala, že aj staroveké biblické texty o vojne a jej potláčaní predstavujú bohatú, mnohorozmernú tradíciu, ktorá môže podstatne obohatiť súčasné reflexie o legitimité ozbrojených konfliktov, o rizikách ich eskalácie ale aj o možnostiach ich prekonania a budovania trvalého a spravodlivého mieru. Príspevky z konferencie budú publikované v zahraničnom zborníku v angličtine.

Jozef Jančovič
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Kapitulská 26
814 58 Bratislava

Obsah

Štúdie

Jean Roméo NTSAMA Pátranie po aklamačnom sviatku. Predbežné úvahy	163-191
Filip ČAPEK Bétel v Knize Ámos	192-213
Július PAVELČÍK Skutky 11,27-30. Synchronní výklad	214-246
Jozef JANČOVIČ – Blažej ŠTRBA – Jozef TIŇO Biblistovi, učiteľovi a priateľovi ľudí i hôr: K šesťdesiatinám Petra Dubovského, SJ	247-248
Filip ČAPEK Príbeh schrány: Mistrovské dílo o skryté transformaci kultu v Izraeli a Judsku	249-259
Blažej ŠTRBA Varovanie pred vymiznutím alebo odstrašujúce vysvetlenie z dejín: Špecifická deuteronomistickej výstrahy pred modloslužbou a jej dôsledkami	260-285
Martina KORYTIAKOVÁ Betelčan Hiel a jeho dvaja synovia v 1Kr 16,34. Spojitosť medzi antroponymami a toponymami v rámci konceptu deuteronomistickej geografie v 1–2 Kráľov	286-306
Miroslav VARŠO Vôňa Libanonu v Knihe Ozeáš a vôňa milej v Piesni piesní	307-325
Juraj FENÍK Dole strmým brehom. Vertikálnosť v Mk 5,1-20	326-337
Róbert HORKA – Pavol FARKAŠ Tajomstvo vody a vína z Kány Galilejskej. Analýza Seduliovo podania Kristovho zázraku v Carmen Paschale III, 1-11	338-351
Abstrakty a recenzie	352-369
Správy a oznamy	370-379

Contents

Treaties

Jean Roméo NTSAMA

In Search of the Feast of the Acclamations:
Preliminary Reflections 163-191

Filip ČAPEK

Bethel in the Book of Amos 192-213

Július PAVELČÍK

Acts 11:27-30: A Synchronic Interpretation 214-246

Jozef JANČOVIČ – Blažej ŠTRBA – Jozef TIŇO

To a Biblical Scholar, Teacher, and Friend of People and Mountains:
Celebrating the Sixtieth Birthday of Peter Dubovský SJ 247-248

Filip ČAPEK

The Ark Narrative: A Masterpiece of Hidden Transformations
of the Cult in Israel and Judah 249-259

Blažej ŠTRBA

A Warning against Obliteration or a Cautionary Lesson from History:
Distinctive Features of the Deuteronomistic Warning against
Idolatry and Its Consequences 260-285

Martina KORYTIAKOVÁ

The Bethelite Hiel and His Two Sons in 1 Kgs 16:34: The Connection
between Anthroponyms and Toponyms Considering
the Concept of Deuteronomistic Geography in 1–2 Kings 286-306

Miroslav VARŠO

The Fragrance of Lebanon in the Book of Hosea and
the Fragrance of the Beloved Woman in the Song of Songs 307-325

Juraj FENÍK

Down the Steep Bank: Verticality in Mark 5:1-20 326-337

Róbert HORKA – Pavol FARKAŠ

The Mystery of Water and Wine at Cana of Galilee:
An Exegetical Reading of Sedulius' Carmen Paschale III, 1–11 338-351

Abstracts and Reviews 352-369

Communications and References 370-379